

नेपाल मानवतावादी पार्टी (मानवता श्रमिक समानता लोकतन्त्र) को घोषणा पत्रको प्रस्तावना :-

आदरणीय आमा बुबा, दाजु भाइ, दिदी बहिनी, सिपकलाकर्मी, शिक्षक, स्वास्थ्यकर्मी, बुद्धिजीवी, व्यवसाय, किसान मजदुर, सुकुमबासी, मुक्त कर्मैया तथा नेपालका समग्र उत्पीडनमा परका वर्गहरु नेपाल मानवतावादी पार्टी (मानवता श्रमिक समानता संघिय लोकतन्त्र) को घोषणा पत्र हजारौं वर्ष देखि जात जाति, धनि, गरिब, धर्म, साँस्कृतिक, आर्थिक, सामाजिक, जातिय उत्पीडन र राजनितिकबाट घृणित, भेदभाव, छुवाछुत, अत्यचार, शोषण, दमन, घुस पैठ, हिंसा, तस्करी, चेलिबेटी बेचबिखन, कुकृती, कुसंस्कार र देशमा भएका गलत राजनितिक र विदेशी नकारात्मक चलखेलको समुलनष्ट गरी देश जनता र समाजको दिगो शान्ति, दिगो विकाश, दिगो सुरक्षा र मानव मानवनै हो भन्ने विचारको प्रत्याभूति गर्दै देश र जनताको सार्वभौमिकता सार्वभौमसत्ता सम्पन्न, धर्मनिरपेक्ष र स्वतन्त्रता समानता समान व्यवहार मानविय सोच, असल शासन, राष्ट्रभक्ति सोच र विचारको चिन्तन मनन गर्दै नेपालको ऐतिहासी देश भक्ति आन्दोलनहरुमा हाम्रा सहयोग र विभिन्न नेपालीहरुको समर्थन गर्दै ऐले यो मानवतावादी विचार नेपाल मानवतावादी पार्टी (मानवता श्रमिक समानता संघिय लोकतान्त्रिक) को रुपमा मिति २०८० साल फागुन २३ गते देखि नेपाल राज्यको अभिभार काँधमालिने भनि अग्रहणी भुमिका खेल्दै आएको छ । यसले विदेशी विचार, विदेशी कुटनिति, विदेशी रणनितिको गलत सोच र चिन्तनको भत्सना गर्दै नेपाली विचार नेपाली कुटनिति, नेपाली रणनिति, नेपाली सोच र चिन्तन गरी नेपाल राष्ट्रलाई संसारको पहिचानमा नमुना बनाउन अग्रहणी भुमिका खेल्ने प्रतिवद्धता लिएको छ । यसले नेपाली जनताको सल्लाह सुझाव र जनताको चाहानालाई विशेष प्राथमिकता साथ गर्दै राष्ट्रको सुरक्षा, राष्ट्रको विकास, दिगो शान्ति र राष्ट्रको हितमा सधै कटिवद्ध रहनेछ । त्यसैले नेपाल मानवतावादी पार्टीले समतामुलक समावेशी संघिय लोकतन्त्रलाई आत्मासाथ गरी नेपाली जनता माझ नेपाली जनताको आवश्यकतालाई पुरा गर्ने प्रतिवद्धता लिएर आएका छौ ।

(१) राष्ट्रिय एकता, शान्ति र विकास सम्बन्धमा

नेपालमा लामो समयदेखि जनताको बलिदानी संघर्ष र समर्थनले ल्याएको संघिय संघिय लोकतन्त्रलाई नेपाली जनताकै हित र मान्यङ्कशलाई ध्यानमा राखि नेपाली चलनमा चल्दै आएका मानविय हनन, कुसंस्कार, कुरिति र परापूर्वकाल देखि चल्दै आएका नकारात्मक सोच को समुलन नष्ट गरी सम्मानित, मान, मर्यादा र सहभागिता असल शासन र समान व्यवहार लागु गर्दै जनतालाई राष्ट्रको मुलधार ल्यायी देश, जनता र विकासको प्रत्याभूति गराउँदै हिंसा, चोरी, डकैती, हत्या, बलत्कारी, चेलीबेटी बेचबिखन, गुण्डा गिर्दी, तस्करी, छुवाछुत, भ्रष्टाचार, घुसखेरी, शोषण दमन, अन्तराष्ट्रिय षडयन्त्र, गरीबी र बिरोजगारी मुक्त देश निर्माण गर्न राष्ट्र र नेपाल मानवतावादी पार्टीको कर्तव्य रहनेछ ।

(२) समतामुलक स्वत्ता शासन सम्बन्धमा

नेपालमा विद्यमान बहुजातिय, बहुभाषिय, बहुसाँस्कृतिक र बहुधार्मिक राष्ट्र भएकाले मानवतावादी पार्टीले यो राष्ट्रलाई वैज्ञानिक गैर भौगोलिक सात प्रदेशको आधारमा बाँडफाँड गर्न निम्नानुसारको प्रस्तावना अगाडी सारेको छ ।

- ❖ केन्द्रिकृत एकात्मक राज्यलाई परिवर्तन गरी समतामुलक संघिय संघिय लोकतान्त्रिक शासन प्रणाली सहितको स्वत्ता जातीय गैर भौगोलिक सात प्रदेशहरु अनुसार अगाडिबढ्ने छ ।
- ❖ प्रदेश रचनाको प्रमुख आधारमा नेपालको राष्ट्रिय अखण्डता, भौगोलिक स्थिति र अनुकूलता हेरी जनसंख्या प्राकृतिक स्रोत र आर्थिक संभाव्यता, प्रदेशहरुको अन्तर सम्बन्ध, भाषिक, जातीय, साँस्कृतिक नभई सम्पन्न समावेशी राष्ट्र निर्माण गर्नका लागि निर्माण भएको संविधान कार्यान्वयन गरी हिमाल, पहाड र तराईका विभिन्न क्षेत्रहरुमा बसोबास गर्ने नेपाली नागरिकहरुलाई राजनितिक, प्रशासनिक क्षेत्रमा पहुच हुने वातावरण मिलाई सहज सुलभ र समान प्रतिनिधित्व बनाउने प्रत्याभुति प्रदान गर्न नेपाल मानवतावादी पार्टीको कर्तव्य हुनेछ ।
- ❖ केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय गरी मुख्य रुपले तिन तहमा राज्यको काम कर्तव्य र अधिकारको वितरण एवम् व्यवस्था गरिएको नीतिलाई संरक्षण गर्ने ।
- ❖ केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सरकारको अधिकार र काम कर्तव्यलाई संविधानले अलग अलग सुचिका आधारमा छुट्टै अनुसार सम्मानताको र स्वतन्त्रताको हक दिलाउने ।
- ❖ यसरी कार्य क्षेत्रको विभाजन गर्दा पराष्ट्र सम्बन्धमा मुद्रा, निति, राष्ट्रिय सुरक्षा लगायत प्रदेशहरु बीच समुन्य गर्नुपर्ने विषयहरु जस्तै: हवाई यातायात, राजमार्ग यातायात, ठुला जलविद्युत लगायत राष्ट्रिय महत्वका आयोजनाहरु केन्द्रमा र अन्य राजनितिक, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक तथा भाषिक अधिकारका साथै कृषि, वन, शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार आदी विषयहरु प्रदेशमा र स्थानीय सरकारको तहमा रहेअनुसार संघिय लोकतान्त्रिक स्वतन्त्र ढङ्गले संचालन गराउनु नेपाल मानवतावादी पार्टीको कर्तव्य हुनेछ ।
- ❖ भन्सार, मुल्य अभिवृद्धि कर, आयकर, अन्तरशुल्क जस्ता कर राजश्वको संकलन केन्द्रले गर्नेछ । उक्त राजश्वको केन्द्रिय र प्रदेशको तहमा वास्तविक व्यवस्थित वर्गिकरण र बाँडफाँड गरिए अनुसार स्वतन्त्र ढङ्गले गर्नेछ । घर जग्गा सम्पति कर सवारी साधन, रजिष्ट्रेसन दस्तुर लगायतका राजश्वका अन्य श्रोतहरु प्रदेश र स्थानिय सरकारसँग स्वतन्त्र र सम्मान ढङ्गले संचालन गराइनेछ ।
- ❖ केन्द्रिय राजश्व र अनुदानको बाँडफाँडका लागि वित्तिय आयोग गठन गरी यसका सबै पुर्वाधारहरु निर्माण गर्नका लागि प्रदेश सरकारलाई ऋण परिचालन गर्ने अधिकार प्रदान गराईने छ ।

- ❖ प्रदेश अर्न्तगत सुशासनको अधिकार सहितका सात प्रान्तिय र गाँउ नगरलाई स्थानीय स्वायत्त सरकारको पुर्नसंरचना गराईएअनुसार संचालन गराईने छ ।
- ❖ केन्द्रमा दुई सदन र प्रदेशमा एक सदन हुनेछ । माथिल्लो सदनमा सबै प्रदेशहरुको समान प्रीतिनिधित्व गराइने छ । तल्लो सदन र प्रदेश संसदमा कम्तिमा ४१ प्रतिशत महिला तथा उत्पिडीत जनसमुदाय सहित सम्मानित निर्वाचन प्रणालीबाट प्रतिनिधिहरु निर्वाचन गराइने छ ।
- ❖ केन्द्रिय र प्रादेशीक संसदको चुनाव सम्मानित निर्वाचन प्रणालीका आधारमा गराईने छ । सबै जात जाति, धर्म, लिङ्ग, लोप उन्मुख र हजारौं वर्ष देखि पछि परेका वर्गहरुको जनसंख्याको आधारमा समावेशी र सम्मानताको प्रतिनिधित्वको व्यवस्था गराईने छ ।
- ❖ केन्द्रमा प्रत्यक्ष निवारचित कार्यकारी राष्ट्रपति प्रणाली र प्रदेशमा प्रान्तिय प्रमुख कार्यकारी मुख्य मन्त्री रहने व्यवस्था गराईने छ । केन्द्रिय र प्रदेशमा मन्त्रिपरिषद्को गठन पूर्ण समानुपातिक प्रणाली द्वारा समावेशी तरिकाले गराईने छ ।
- ❖ राज्यलाई समावेशी ढाँचामा रपान्तरण गर्न कमभन्दा कम जनसंख्या भएको समूह समेतको पहुँच एवम् सहभागिताका लागि राज्य संरचनामा प्रतिनिधित्व सहितको समावेशी गराईने छ ।

(३) समावेशी संघिय लोकतन्त्र सम्बन्धमा :

नेपाल मानवतावादी पार्टीले भावी राज्यको संचालनमा महिला, उत्पिडनमा परेका जाती र श्रमीवी वर्गहरुको साथै समस्त पिछिडिएको समुदायको क्षेत्र लगायत आर्थिक सामाजिक विकास प्रकृयामा पछाडि वा बाहिर परेका जाती, समुदाय र वर्गहरुको राज्यमा पहुँच हुने गरी समावेशी संघिय लोकतन्त्रको निर्माण एवम् विकास गर्न चाहान्छौ । उनिहरुको सशक्तिकरणका अवसरहरुको निर्माण एवम् अभिवृद्धि गरी शासन प्रणालीमा समान सामर्थ सहभागितालाई सुनिश्चित गर्न प्रतिवद्ध छौ । यसका लागि सहभागितामुलक निर्वाचन प्रणाली समक्ष निपक्ष र समावेशी प्रशासन विकेन्द्रित अधिकार, सकारात्मक विभेदको नितिलाई अवलम्बन गरी सबै साधन, स्रोत सम्पन्न जनशक्ति निर्माणको व्यवस्था नेपाल मानवतावादी पार्टीले गर्नेछ ।

(४) हिंसाबाट मुक्त दिगो र शान्तिपूर्ण संघिय लोकतन्त्र देशमा :

हिंसा संघिय संघिय लोकतन्त्र र जनताको सम्प्रभुतामाथिको सबैभन्दा ठुलो खतरा हो । हिंसा मुलुकको, आर्थिक, सामाजिक विकास प्रगतिको सबैभन्दा ठुलो बाधक भएको हुँदा हिंसा सामाजिक एकता र सदभावलाई कमजोर बनाउने कारण पनि हो । त्यसैले नेपाल मानवतावादी पार्टी (मानवता श्रमिक समानता संघिय लोकतन्त्र) ले समग्र निर्वाचन प्रकृयालाई शान्तिपूर्ण र दोष रहित ढंगले अगाडी बढाउन आह्वान गर्दै सम्पूर्ण केन्द्रिय, प्रदेश, स्थानिय स्तरका स्थानमा दिगो शान्ति

र राष्ट्रिय सहमतिको प्रशासन र दिगो विकास आर्थिक सम्वृद्धिको ढोका खोल्न चाहान्छौ । त्यसैले हिंसा मुक्त राज्य पुनसंरचना गराउनमा नेपाल मानवतावादी पार्टीको महत्वपूर्ण भूमिका रहनेछ ।

(५) समानतार सम्वृद्धिका लागि संघिय लोकतन्त्र राष्ट्र सम्बन्धमा :

(क) नेपाल मानवतावादी पार्टीले आर्थिक सम्वृद्धि, सम्मानता र सामाजिक न्यायको सुनिश्चित मार्फत नेपालको संघिय लोकतन्त्रलाई दिगो र परिणम मुखि बनाउने विषयमा राष्ट्र निर्माण गर्न प्रतिबद्ध छ । नेपाल मानवतावादी पार्टीले निजी क्षेत्रको उद्यमशिलता र लगानिलाई प्रोत्साहन गर्दै आर्थिक सम्वृद्धि गर्ने नितिको पक्षमा छ । अर्को तर्फ आर्थिक वृद्धिको सबै क्षेत्रबाट पिछिडिएको वर्ग र क्षेत्रहरुमा पहुँच बढाउन समतामुलक समावेशी र मानवीय अवधारण तयार गर्दै न्याय सम्मानता र सामाजिक सुरक्षालाई अवलम्बन गरी मानिसहरुको जीवन स्तर माथि उठाई राष्ट्रलाई सम्वृद्धि बढाएर मात्र संघिय लोकतन्त्र दिगो हुन्छ भन्ने तथ्यलाई आत्मासाथ गर्दै विकासको प्रतिफल पिछिडिएको क्षेत्र, समूह र वर्गमा पुर्‍याउनु नेपाल मानवतावादी पार्टीको महत्वपूर्ण कर्तव्य रहनेछ ।

(ख) व्यापक लगानी र प्रवर्द्धन सम्बन्धमा :

मुलुकको आर्थिक सम्वृद्धि गर्न सरकार र निजी क्षेत्रको व्यापक लगानीको सुनिश्चित गर्न, तिब्र गतिले आर्थिक विकास गरिरहेको छिमेकी मुलुकको अनुभव समेतलाई दृष्टिगत गरी नेपालीको आर्थिक बृद्धिदर आठदेखि बाह्र प्रतिशतमा पुर्‍याउन लगानीमा बृद्धि गरिने छ । राष्ट्रका महत्वपूर्ण भौतिक पूर्वाधार निर्माणका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, सिँचाई र गरीबी निवारणका लागि तथा राष्ट्रिय प्राथमिकतामा परेका वा पर्ने योजनाहरुमा व्यापक छलफल गरी सरकारी लगानी गर्नुका साथै निजी क्षेत्रको उद्यमशिलता र लगानी गर्नुका साथै निजी क्षेत्रको उद्यमशिलता र लगानीलाई विशेष रुपमा संरक्षण गरिनेछ । आर्थिक नितीमा सुदृढ गर्दै राष्ट्रिय र स्थानिय सहमति कायम गरी राष्ट्रको हित र नेपाली नागरिकको मागलाई मध्यनजर गरी वैज्ञानिक आर्थिकको व्यवस्था मिलाउन पार्टीको दायित्व रहनेछ ।

(ग) बैदेशीक ब्यपार सम्बन्धमा :

नेपालको तुलानात्मक लाभको क्षेत्रमा उद्योग व्यवसायको प्रोत्साहन र संरक्षण गर्ने निती लिई बैदेशिक निर्यात ब्यापारलाई बढाउँदै नेपाली नागरिकको जीवनस्तर माथी उठाउन निष्पक्ष ढङ्गले पहल गरिनेछ ।

(घ) यातायात विकास र पूर्वाधार संरचना सम्बन्धमा :

नेपालको सबै जिल्लाहरुका स्थानीय तहमा यातायात सुविधा पुर्‍याउने कार्यक्रम नेपाल मानवतावादी पार्टीको पहल रहनेछ । जिल्ला सदरमुकाम जोड्ने सबै हुलाकी बाटोहरु पनि निर्माण तथा मर्मत गरिनेछ । काठमाण्डौबाट तराई जोड्ने Fast Track राजमार्गको निर्माण गरिनेछ । काठमाण्डौ उपत्यकाको दोस्रो चक्रपथ र ब्यवस्थित सडक निर्माणलाई प्राथमिकताका साथ अगाडी बढाइनेछ । नेपालमा सबै स्थानीय तहहरुमा सदरमुकाम जोड्ने बाटो कालोपत्रे गरी बारै माहिना

यातायात सञ्चालन गराइनेछ । मेचीदेखि महकाली सम्मका सम्पूर्ण क्षेत्रमा मोटर बाटो कालोपत्रे सञ्चालन गराइनेछ । पोखरा, भैरहवा र नेपालगंजमा अन्तराष्ट्रिय विमान स्थल निर्माण गरिनेछ । नेपाल वायुसेवा निगमलाई निजी क्षेत्रको साभेदारी सञ्चालन गरिनेछ । खुल्ला आवास निती मार्फत राष्ट्रिय, अन्तराष्ट्रिय हवाई सेवामा बृद्धि एवं प्रा.वि. देखि मा.वि. सम्मका सबै विद्यालयमा पुऱ्याउने कार्यका लागि आवश्यकता अनुसार सरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी उपयोग गरिनेछ ।

(ङ) सामुदायिक विकास निर्माण सम्बन्धमा :

स्थानिय स्तरमा सञ्चलान हुने वन, खानेपानी, सिँचाई, बाटो, विजुली, शिक्षा, स्वास्थ्य र कृषियोग्य जमिन जस्ता आर्थिक, सामाजिक विकासमा स्थानिय समुदायको सहभागिता र स्वामित्वलाई पार्टी प्रतिनिधि कार्यकर्तालाई प्रोत्साहित गरिनेछ । यसले राज्यको विकास निर्माणमा जनताको निर्णय र सहभागितालाई बढाएर सदुपयोग गर्न पार्टीको प्रतिवद्धता छ ।

(च) कृषि, पर्यटन र जलस्रोत सम्बन्धमा :

नेपालको तुलानात्मक लाभ भएका राष्ट्रिय प्राथमिकताका तीन प्रमुख क्षेत्र कृषि, पर्यटन र जलस्रोत भएकाले यी क्षेत्रमा व्यापक लगानी बृद्धि गरी आय आर्जन र रोजगारीका अवसरहरु सृजना गरी फराकिलो आधार निर्माण गर्दा उच्च आर्थिक बृद्धि हुने भएकाले यसलाई पार्टीले विशेष जोड दिई गरीबी निवारण गर्न जोडदार रुपमा फोकस गर्नेछ ।

(ज) कृषि तथा किसान सम्बन्धमा :

नेपालको कृषि र किसानको जीवनस्तरको आमूल सुधारका लागि राष्ट्रिय अभियान शुरु गरी कृषि विकासको १२ वर्षिय दीर्घकालीन योजना अनुरूप सिँचाई, कृषि सडक, कृषि बजार, कृषि ऋण, कृषि बीउ, कृषि शितभण्डार र कम्पोष्ट एकीकृत मलखादलाई प्रभावकारी ढङ्गले संचालन गर्न पार्टीको कर्तव्य हुनेछ । कृषकहरुको हितमा लक्षित सञ्चालन गरिनेछ, न्यून आय भएका कृषकहरुलाई सहुलियत दरमा ऋण उपलब्ध गराउने कार्यक्रम अगाडि बढाईने छ ।

(झ) भूमिको उत्पादन बृद्धि गर्न वैज्ञानिक भूमिसुधार नीति सम्बन्धमा :

भूमिको उत्पादन बृद्धि गरी जैविक विविधता माटो, वातावरण र जलवायुसँग तालमेल हुने गरी सर्वहारा, सुकुम्बासी, मुक्त कर्मैयाहरुलाई खान पुग्ने जमिनको व्यवस्था गरी बजारको माग अनुरूप कृषि उत्पादनका विशेष क्षेत्रहरु विकासित गराई नेपाली नागरिकहरुको जीवन स्तर उठाईनेछ । जमिन, जल, जङ्गल, जडिबुटी र जैविक विविधता आदिको प्रयोग र संरक्षणलाई नागरिक वा जनताको नैसर्गिक अधिकार सम्भावनाहरुको पहिचान गरी सुख्खा क्षेत्र वा डाइभर्सन एवं पश्चिम भेरी, कर्णाली डाइभर्सन जस्ता आयोजनाहरु अगाडि बढाई सिँचाईबाट बञ्चित रहेका तराईका भु-भागहरुमा सिँचाई सुविधा पुऱ्याउने छ । कृषिको आधुनिकिकरण र व्यवसायीकरण गरी बढी मूल्यमा विक्री गर्न सकिने चिया, कफी, फलफुल, पुष्प व्यवसाय लगायतका खेती विस्तार गरी कृषकहरुको जीवनस्तर उठाईने छ ।

(अ) वन जङ्गल सम्बन्धमा :

वन सम्पदाको संरक्षण, सम्बर्द्धन र व्यवसायीकरणमा जोड दिन जमिन, पानी र जङ्गलको वैज्ञानिक व्यवस्थापन मार्फत वातावरणको दिगो विकासमा जोड दिइनेछ । सामुदायिक वन र नेपाल सरकारको साभेदारीमा प्राकृतिक जैविक वनको आवधारणालाई अगाडी सारी प्राकृतिक बोटविरुवा उत्पादन नभएका ठाउँहरुमा सुकुम्बासी सर्वहरा तथा मुक्त कमैयाहरुको व्यवस्थित बसोबास गर्न पार्टीको दायित्व हुनेछ ।

(ट) भूमिको हकबन्दी सम्बन्धमा :

नेपाल राज्यको संविधान अनुसार नेपाल मानवतावादी पार्टीले सम्पूर्ण नेपाली नागरिकलाई समान दृष्टिले हेर्ने नीति बनाई हकबन्दी चार विगाहा राखी नेपाली नागरिकलाई जमिनको बाँडफाँड बराबर वा समान गर्ने दृष्टिले कार्य नीति तयार गर्नेछ ।

(ठ) औद्योगिकरण सम्बन्धमा :

नेपाल राष्ट्रको औद्योगिकरणलाई हिंसात्मक द्वन्द र राजनीतिक कारणबाट मुक्त गरी देशमा औद्योगिकरणको नयाँ अभियान शुरु गरी रोजगारीका लाखौँ अवसरहरु सृजना गरिनेछ । सरकार र निजी क्षेत्र र श्रमिक मजदुरहरुको सहमतिमा कलकारखाना ठूला उद्योग र औषधी उद्योग निर्माण गरी नागरिकको स्वास्थ्य र सोरोजगारको सुनिश्चित गराई अर्थतन्त्रबाट बलियो बनाउन पार्टीको कर्तव्य हुनेछ ।

(ड) वैदेशिक रोजगार सम्बन्धमा :

नेपालको राजनीतिक परिवर्तनले ल्याएको वैदेशिक रोजगारको परिणामले मुलुकमा वार्षिक रुपमा अरबौँ रिमेटान्स भित्रीएको छ । यसको महन्वलाई ध्यानमा राखी वैदेशिक रोजगारमा जाने नागरिकहरुको सीप कला र श्रमको सुरक्षालाई प्रत्यभूति गर्न उच्च प्राथमिकताका साथ आवश्यक प्रबन्ध गरी विभिन्न श्रम दुतावासको व्यवस्था गरी नेपालीहरुको सुरक्षा प्रदान गरिनेछ । प्रवासी तथा गैर आवसीय नेपालीहरुको सीपकला र पूँजीलाई देश विकासमा लगाउन विशेष व्यवस्था मिलाउन पार्टीले प्राथमिकता दिनेछ ।

(ढ) राष्ट्रिय हितमा खुल्ला अर्थतन्त्र सम्बन्धमा :

विश्व अर्थतन्त्रमा परिवर्तन अन्तर निर्भरता र सम्बन्धको नूतन युगमा छ । नेपाल यसको अपवाद हुन सक्दैन त्यसैले उदार र प्रतिस्पर्धात्मक विश्व अर्थतन्त्रसँग स्वाभाविक आर्थिक सम्बन्ध राख्न एवं लगानी व्यपार प्रविधि प्रयोगको लाभ र अवसर सिर्जना गर्न हाम्रो आफ्नो अर्थतन्त्रलाई समेत उदार, बजारमुखी र प्रतिस्पर्धामूलक बनाउन अनिवार्य छ । त्यसैले राष्ट्रलाई अर्थतन्त्रमा माथी उठाउन फलाम, तामा, सुन जस्ता धातु वस्तु र मट्टितेल, डिजल र खाद्य जस्ता रसायनिक तत्व तथा जडीबुटीद्वारा स्वास्थ्यका लागि औषधि वस्तुहरु उत्पादन गरी देशलाई विकासमुखी र प्रतिस्पर्धात्मक गराई विश्व अर्थतन्त्रमा नमुना देश वा राष्ट्रको रुपमा चिनाउन राष्ट्र सरकार तथा नेपाल

मानवतावादी पार्टीको कर्तव्य हुनेछ । साथै नेपालको बजारलाई अर्थतन्त्रमा व्यापक लगानी गरी गरीबी निवारण गर्न सामाजिक जिम्मेवारी पूरा गर्ने प्रतिबद्धता नेपाल मानवतावादी पार्टीको हुनेछ ।

(णा) गरीबी निवारणमा आर्थिक सम्बन्धमा :

उच्च आर्थिक वृद्धि दरको प्राप्तिले मात्र बेरोजगारीका सबै समस्याहरू समाप्त हुने भएकाले यसका लागि आर्थिक समस्या समाधान गर्न सकिन्छ । नेपालको सबैभन्दा ठुलो आयस्रोत कृषि भएकाले कृषिद्वारा वा कृषिका विभिन्न उत्पादनमा लगानी गरी तथा पर्यटन र अन्य स्रोतमा लगानी गरी ग्रामीणका पूर्वाधारका निर्माणहरूमा व्यापक लगानी गरी नेपाली युवा, महिला, असाय, अपाङ्ग, उत्पीडित पछाडी परेका वर्ग र वृद्धहरूको जीवन वा आर्थिक स्तर माथी उठाई गरीबी निवारण गर्ने नीति ल्याई १२ वर्षमा यी लक्षित वर्गहरूलाई देशबाट निरपेक्ष गरीबी अन्त्य गर्ने लक्ष्य नेपाल मानवतावादी पार्टीको छ ।

(६) राष्ट्रिय एकता प्रवर्द्धन गर्ने संघिय लोकतन्त्र नीति सम्बन्धमा :

नेपाल मानवतावादी पार्टी (मानवता श्रमिक समानता संघिय लोकतन्त्र) ले राष्ट्रिय एकताको लागि सबै जात-जाती, धर्म, भाषा र साँस्कृतिलाई एकताको सुत्रमा ल्याउन सामाजिक सदभाव कायम गर्दै हिमाल, पहाड र तराईको पारस्परिक एकता र राष्ट्रिय अखण्डता संवर्द्धन गर्ने संकल्प सहित जनताको माझमा जानेछ । राष्ट्रिय एकता र अखण्डतालाई संघिय लोकतान्त्रिक, जनतान्त्रिक स्थापना गर्न समावेशी र संवैधानिक तरिकाले निर्वाचन गर्न नेपाल मानवतावादी पार्टीको महत्वपूर्ण कर्तव्य हुनेछ ।

(७) आन्तरिक पार्टीको संघिय लोकतन्त्र सहितको पारदर्शी र उत्तरदायी राजनीतिक सम्बन्धमा :

पार्टी भित्रको संघिय लोकतन्त्रको विकास र सुदृढीकरणका लागि राजनीतिक संगठन संरचना र कार्यविधि लोकतान्त्रिक हुन आवश्यक छ । हतियार सैन्य सहितको दलीय संरचनालाई संघिय लोकतन्त्रले अनुमति दिंदैन । त्यसैले नेपाल मानवतावादी पार्टीले निःसैन्यकृत एवं खुल्ला संगठनिक संरचनाको निर्वाचन एवं उत्तरदायी नेतृत्व आर्थिक पारदर्शीता लगायतका संघिय लोकतान्त्रिक मुल्य र मान्यताको पालना गर्नु पर्ने व्यवस्था पार्टी भित्र वा बाहिर गरिनेछ । नेपालको सामाजिक विविधताको उचित प्रतिनिधित्व हुनेगरी राजनीतिक दलको संगठन संरचनामा समावेशी बनाउन पार्टी प्रतिबद्ध छ ।

(द) अन्तराष्ट्रिय तथा परराष्ट्र सम्बन्धमा :

नेपालको राष्ट्रिय पहिचान, स्वधीनता एवं राष्ट्रिय हितलाई विश्व समुदायमा निर्वाध रुपमा सम्बर्द्धन तथा संरक्षण गर्नु र विश्व शान्ति सद्भाव र समुन्नतिका लागि विशेष योगदान दिनु नेपालको परराष्ट्र नीतिको मुख्य लक्ष्य हुनेछ । यसको आधार र उद्देश्यहरु नियमानुसार हुनेछन् ।

- ❖ संयुक्त राष्ट्र संघको वडापत्र, पञ्चशील, असंलग्नता, राष्ट्रिय हित एवं सुरक्षा परराष्ट्र नीति र अन्तराष्ट्रिय सम्बन्धका मुल आधार निरपेक्ष गरिने छ ।
- ❖ पारस्परिक सम्मान सद्भाव र समानताका आधारमा सबै राष्ट्रहरुसँग सम्बन्ध र मित्रता निरपेक्ष तरिकाले कायम गरिनेछ ।
- ❖ छिमेकी मित्र राष्ट्रहरुमा जस्तै : भारत र चीनसँगको सम्बन्ध निरपेक्ष र स्वतन्त्र कायम गर्दै अन्तराष्ट्रिय मुल्य र मान्यता अनुरूप ब्यवहारिक र वस्तुनिष्ठका आधारमा मैत्रीपूर्ण बनाउँदै नेपाल सीमा ऐतिहासिक रुपले भारतले हस्तक्षेप गरेको छ । त्यसलाई फिर्ता गर्न विशेष जोड दिइनेछ ।
- ❖ क्षेत्रीय विकास र समझदारीका लागि ठोस परिणाममुखी सहयोग पुग्ने गरी दक्षिण एसियाली राष्ट्रहरुसँग संगठन निर्माण गरी (सार्क) राष्ट्रहरुलाई सिर्जनात्मक रुपान्तरण गरिनेछ ।
- ❖ नेपालमा रहेको भुटानी शरणार्थीहरुको देश फर्कउन पाउने हकको नेपाल मानवतावादी पार्टी सदैव समर्थन गर्नेछ ।
- ❖ वैदेशिक ब्यापार, पर्यटन प्रवर्द्धन, नेपालमा विदेशी लगानी, विदेशमा काम गर्ने नेपाली कामदारहरुको हक र सुरक्षा प्रवर्द्धनलाई प्राथमिकताका साथ विदेश स्थित कुटनैतिक नियोगहरुलाई परिचालित गरिनेछ । प्रवासी तथा गैर अवसीय नेपालीहरुको अधिकार र सुरक्षा सुनिश्चित गर्न ध्यान दिँदै प्रत्येक विदेशी राष्ट्रहरुमा श्रम तथा दुतावास नियोगहरु स्थापित गरिनेछ ।
- ❖ विश्व ब्यापार संगठनले अल्प विकसित देशहरुलाई दिएको विशेष छुटहरुको पूर्ण कार्यान्वयन गर्न जोड दिइनेछ ।
- ❖ विदेशी सहयता उपयोग नीति र कार्यान्वयन प्रक्रियामा राष्ट्रिय स्वमित्वमा सुनिश्चित गरिनेछ ।
- ❖ विदेशी राष्ट्रहरुसँग कुनै पनि सम्झौता गर्दा नेपालका आम नागरिकसँग सल्लाह सुझाव वा जनमत संग्रह मार्फत निर्णय लिइनेछ ।
- ❖ मित्र राष्ट्र भारत तथा चिन संघ सिमा सम्बन्धि छलफल गरी नेपाल भारत सिमा तथा नेपाल चिन सिमा आवत जावत मेन गेट खुल्ला राखी बाँकी सिमाहरुमा प्रखाल लगाउन नेपाल मानवतावादी पार्टीको कर्तव्य हुनेछ ।

(९) संविधान निर्माण भैसकेको सम्बन्धमा :

अब हुने संघिय प्रदेश र स्थानीय तहको निर्वाचन संविधान बनाउने निर्वाचन नभई सरकार बनाउने निर्वाचन भएकोले यो देशमा सर्वोच्च कानून निर्माणको पालना गर्ने निर्वाचन हो । निर्वाचन सम्पूर्ण नेपाली जनताको चाँसो र समर्थन प्राप्त गरी मुल कानूनलाई पालना गरि देश र जनताको भविष्य निर्माणको प्रकृत्यामा सबै जनता र पक्षको सहमति र सहभागिता हुनु पर्दछ । त्यसैले नेपाल मानवतावादी पार्टी (मानवता श्रमिक समानता संघिय लोकतन्त्र) को मान्यता राखी हजारौं वर्ष देखि आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, शैक्षिक, जातिय र राजनीतिकबाट बञ्चित भई पछाडी पारीएका वर्गहरुको समावेशी र सहभागितामुलक बनाई देश र जनताको हित पक्षको कानूनलाई पालनागरी सरकारको अल्पमत र बहुमत भन्दा जनताको जनमतद्वारा सञ्चालन गर्न नेपाल मानवतावादी पार्टीको कर्तव्य रहेको छ ।

(१०) राष्ट्रिय साँस्कृतिक एकता र अखण्डता सम्बन्धमा :

नेपाल राष्ट्रिय विद्यमान बहुभाषिक, बहुभारमिक, बहुसाँस्कृतिक र बहुजातिय अखण्डताको आधारमा चलेको देश भएको कारण मानव, मर्यादा र सम्मान हुनुको साटो परापूर्व चलिआएको आ-आफ्नो रितीरिवाज पक्ष लिईएको ले सबै नेपालीहरु मानव हो भनि सम्मान दिई परापूर्वका कु-साँस्कृतिक, कसंस्कार, कुकृतिक कुरालाई स्थानिय स्तर देखि राष्ट्रिय स्तर सम्म समुल नष्ट गरी मानव मानव नै हो भनि समाजको विकास गरी एकता र सम्मान दिन नेपाल मानवतावादी पार्टीको विशेषता हुनेछ ।

(११) जनतामा निहित सार्वभौमसत्ता सम्बन्धमा:

नेपालको संविधानको मूल कानूनको आधार सम्प्रभुनै जनताहुन । त्यसैले सार्वभौमसत्ता र राजकियसत्ता पुर्ण रुपले नेपाली जनतामा निहित रहनेछ ।

(१२) नेपालको संविधानको सर्वोच्चता सम्बन्धमा :

नेपालको संविधानले दिएको अधिकार सम्पन्न जनताको सार्वभौमिक अधिकार हो । त्यसैले जनताको हितलाई लक्ष्य हाँसिल गर्ने नेपाली जनता नै सर्वोच्च मानिने छ ।

(१३) नेपालको राज्य स्वरुप सम्बन्धमा :

नेपाल एक स्वतन्त्र र सार्वभौमसत्ता सम्पन्न पूर्ण संघिय लोकतान्त्रिक समतामुलक राज्य हो । त्यसैलेकसैलाई उचो र कसैलाई निचो मानिने छैन ।

(१४) राष्ट्र प्रमुखको निर्वाचन सम्बन्धमा :

नेपाल एक बहुभाषिक, साँस्कृतिक, बहुजातीय तथा बहुधार्मिक विविधताले भरिएको देश भएकाले सबै जातजाती, भाषा साँस्कृतिकका मानिसहरुलाई आलो पालोका पद्धतिद्वारा संघिय लोकतान्त्रिक प्रकृया अनुरूप राष्ट्र प्रमुखको रूपमा राष्ट्रपतिको निर्वाचन राष्ट्रिय रूपमा प्रत्यक्ष १ निर्वाचन तथा पूर्ण समानुपातिक निर्वाचनमा जोड दिइने छ ।

(१५) राष्ट्रको कार्यकारी प्रमुखको सम्बन्धमा :

नेपालको कार्यपालिकाको प्रमुख लगायत कार्यकारी अधिकार राष्ट्रपतिमा निहित हुन पहल गरिने छ ।

(१६) मानव अधिकार, मौलिक हक एवं नागरिक तथा राजनीतिक स्वतन्त्रता सम्बन्धमा :

नेपालमा मानव अधिकारको विश्वव्यापी घोषणा १९४८ तथा अन्तराष्ट्रिय मानवीय कानूनद्वारा व्यवस्थित र परिभाषित एवं विस्तृत शान्ति सम्झौता २०६३ मा प्रतिवद्धता गरिएका मानवअधिकार र प्रेस स्वतन्त्रता सहित नागरिकका राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, भाषिक एवं साँस्कृतिक हक लगायत सबै व्यक्तिगत अधिकार एवं स्वतन्त्रतालाई सुरक्षित गराइने छ ।

(१७) व्यक्तिगत स्वतन्त्रता सम्बन्धमा :

हरेक नेपाली नागरिकको अभिव्यक्ति स्वतन्त्रतालाई शान्तिपूर्ण भेला हुने संगठन निर्माण गर्ने राजनीतिक दल खोल्ने तथा कुनै आयमुलक संगठन खोल्ने स्वतन्त्रता र देशको कुनै भागमा आवत जावत र बसोबास गर्ने अधिकार र स्वतन्त्रता र कुनै पेशा, व्यापार र रोजगार गर्ने स्वतन्त्रता सुनिश्चित रहनेछ ।

(१८) सम्पत्तिको हक सम्बन्धमा :

सबै नेपाली नागरिकलाई आफ्नो इच्छा अनुसार उद्यम र व्यापारको हक र अधिकार को स्वतन्त्रता रहनेछ । यसका साथै व्यक्तिको सम्पत्तिको हक पूर्णरूपले प्रत्याभुति गराइने छ ।

(१९) धर्म निरपेक्ष र धार्मिक स्वतन्त्रता सम्बन्धमा :

नेपाल एक धर्म निरपेक्ष देश भएको कारण राज्य र पार्टीले कुनै धर्मको पक्ष र विपक्ष लिनेछैन । धर्मलाई व्यक्तिगत विश्वास आस्था र स्वतन्त्रता वा निष्ठामानको विषय मानिनेछ । प्रत्येक नेपाली नागरिकलाई आफ्नो आस्था विश्वास धर्म र उपास्ना पद्धति ग्रहण गर्ने वा नगर्ने अधिकार रहनेछ । समाजमा धार्मिक सहिष्णुता को वातावरण कायम राख्नु नेपाल मानवतावादी पार्टीको कर्तव्य हुनेछ ।

(२०) बहुदलीय बालिग सम्बन्धमा :

बालिग मताधिकार आवधिक निर्वाचन, बहुदलीय, प्रतिस्पर्धा, शक्ति पृथकीकरण, संवैधानिक सन्तुलन र नियन्त्रण, स्वतन्त्र न्यायपालिका, स्वतन्त्र प्रेस, विधिको शासन, समावेशी प्रतिनिधित्व सहितको उत्तरदायी एवं पारदर्शी र समावेशीपूर्ण शासन निर्माणको आधार नेपाल मानवतावादी पार्टीले गर्ने छ ।

(२१) स्वयत्ताको राज्य संरचना सम्बन्धमा :

नेपालको वर्तमान एकात्मक र केन्द्रकृत राज्य संरचनाको अन्त्य भैसकेको अवस्थामा स्वयत्त प्रदेश संरचनाको प्रमुख आधारहरु नेपालको राष्ट्रिय अखण्डता, भौगोलिक अवस्थित र अनुकूलता, जनसंख्या, प्राकृतिक स्रोत र साधन वा आर्थिक संभाव्यता, प्रदेशहरुको अन्तर सम्बन्ध, भएको हुँदा भाषिक, जातीय एवं साँस्कृतिक राजनीतिक, प्रशासनिक संभाव्यता आदिको नाममा नभई जनता र राष्ट्रको हितमा स्वयत्त सात प्रदेश, राज्य पुर्नसंरचनाको संविधान निर्माणको नीतिहरु पालना गर्नु नेपाल मानवतावादी पार्टीको कर्तव्य रहनेछ ।

(क) संसदीय निर्वाचन प्रत्यक्षद्वारा ७७ जिल्लाबाट १६५ जनाको केन्द्रिय व्यवस्थापिका रहने र त्यसै ११० गरी २७५ जनाको नीतिलाई अवलम्बन र पालना गर्ने व्यवस्था नेपाल मानवतावादी पार्टीको उल्लेखनिय भूमिका रहने छ ।

(ख) राज्य निर्वाचन प्रत्यक्षद्वारा राज्य चिप रहने र अ-आफ्ना राज्यमा भएका जिल्ला प्रमुख राज्य सभाका सदस्य भएर काम गर्नु पर्ने अवधारणालाई नेपाल मानवतावादी पार्टीले समर्थन गर्दछ ।

(ग) स्थानिय निर्वाचन प्रत्यक्षद्वारा हुने र जिल्ला भरीका गा.पा./न.पा./उ.म.न.पा./म.न.पा. हरुको निर्वाचित प्रमुखहरुको बीचबाट जिल्ला प्रमुख तथा उपप्रमुख लगायत नौ जनाको जिल्ला स्थायी सरकार रहने अवधारणालाई नेपाल मानवतावादी पार्टीले सहमत गर्दछ ।

(२२) विद्यमान एकता सम्बन्धमा :

नेपाल विभिन्न जाती, भाषा, साँस्कृतिक, धार्मिक तथा सामाजिक विविधताले भरिएको देश भएकोले यो नेपाल राष्ट्रकै पुँजी हो । त्यसैले यसलाई कुनै एक भाषा, साँस्कृतिक आधारमा कुण्ठित गरिनु हुदैन । त्यसैले यसको सम्मान पहिचान गरी हक अधिकारको संवैधानिक मान्यताका साथै सम्बर्द्धनका लागि संविधानले उल्लेख गरे अनुसार स्वतन्त्र संवैधानिक संस्थागत व्यवस्था गराउन नेपाल मानवतावादी पार्टीको महत्वपूर्ण भूमिका रहिरहनेछ ।

(२३) बहुभाषिक राज्य सम्बन्धमा :

नेपालका सबै मातृभाषालाई सम्मान गर्दै नेपाली भाषालाई राष्ट्र भाषा मानिनेछ । नेपाली भाषा केन्द्रका लागि सरकारी कामकाज र राष्ट्रिय सम्पर्क भाषा हुनेछ । तर स्थानिय स्तरमा मातृभाषालाई सरकारी कामकाज भन्दा बाहिर चलाउन मानसिव मानिने छैन । यो नेपाल मानवतावादी पार्टीको प्रतिबद्धता रहने छ । तर पुस्तक पुस्तिका, धार्मिक ग्रन्थ का कुनै भाषाका पुस्तकको अध्ययन अध्यापन गर्न गराउन मानसिव मानिने छैन ।

(२४) स्वतन्त्र संबैधानिक अंग सम्बन्धमा :

शक्ति र अधिकारको दुरुपयोगको नियन्त्रण, भ्रष्टचार नियन्त्रणका साथै जननिर्वाचित एंवम उत्तरदायी शासनको सुनिश्चित गर्न निर्वाचन आयोग, मानव अधिकार अयोग, लोकसेवा आयोग, महालेखा परिक्षण, भ्रष्टचार तथा अख्तियार दुरुपयोग नियन्त्रण आयोग जस्ता स्वतन्त्र संबैधानिक आयोगहरुको व्यवस्थामा नेपाल मानवतावादी पार्टीको सदैव कृयाशिल सकेता र सहमति रहनेछ ।

(२५) निजामति सेवा सम्बन्धमा :

समतामुलक पूर्णसमावेशी राज्य संरचना बमोजिम केन्द्र र प्रदेशको आ-आफ्नै प्रशासन रहे अनुसार लोकसेवा आयोगको संरचना पनि सोही अनुरूप हुनेछ ।

(२६) स्वतन्त्र सक्षम र उत्तरदायी न्याय प्रणाली सम्बन्धमा :

संघिय लोकतान्त्रिक मुल्य र मान्यताको जगेर्ना गर्दै संबैधानिक सर्वोच्चता र नेपालको संविधानको शासन कायम गराउने महत्वपूर्ण जिम्मेवारी न्यायपालिकाको हुनेछ । केन्द्रमा सर्वोच्च अदालतमा हुनेछ । प्रदेशहरुमा पुनारावेदन अदालतहरुमा निहित रहनेछ । यसका काय र कर्तव्य निम्नानुसार रहनेछ ।

- न्यायलय स्वतन्त्र र उत्तरदायी, सक्षम र निस्पक्ष हुनेछ । विद्यामान कानुनको उदार व्याख्याद्वारा न्यायका पक्षमा उभिनेकाम न्यायलयले गर्नेछ ।
- न्यायधिसहरुको नियुक्ति प्रकृया संसद मार्फत सार्वजनिक सुनाईको विधिद्वारा सम्पन्न गरिने छ । न्युनतम योग्यता पुगेका, न्याय क्षेत्रमा आफ्नो क्षमता र योगदान दिईएको आधारमा न्यायधिसहरु नियुक्तिका लागि प्रस्तावित गरिनेछ ।
- व्यस्थापितका (संसद) द्वारा निर्मित कानुन बमोजिम न्यायधिसलाई संसदले महाभियोग लगाउने र निर्णय गर्ने अधिकार संविधानमा नै छ ।

- निष्पक्ष छिटो र छरितो ढंगले आम जनाका निम्ति न्याय दिलाउने कुराको सुनिश्चितता गर्ने न्यायलयका कुनै पनि तहमा परेका मुद्दाहरूले एउटा निश्चित समय तालिका भित्र निर्णय गर्ने परिपाटी कायम गर्न नेपाल मानवतावादी पार्टीको सहयोग र समर्थनरहने छ ।

(२७) राष्ट्रिय सुरक्षा प्रणाली सम्बन्धमा :

- नेपालको सिमा सुरक्षा र आन्तरिक शान्ति सुरक्षा मुलुकको राष्ट्रिय सुरक्षा नीतिको केन्द्रिय विषय केन्द्रित राखि नेपाल सिमा सुरक्षा तैनाथ गरी भारत र चिन द्वारा अतिक्रमण गरिएका नेपालका ऐतिहासिक नेपाल सिमा कायम गरी शान्ति सुरक्षा व्यवस्थित तरिकाले परिचालन गरिनेछ । गम्भिर वित्तीय संकट, प्राकृतिक विपद, खाद्य एवंम उर्जा संकट आदिबाट उत्पन्न हुन सक्ने सुरक्षा संकट समेतलाई मध्य नजर राखि बृहत राष्ट्रिय तथा प्रान्तिय सुरक्षा नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- राष्ट्रिय सुरक्षाको जगेर्ना गर्ने जिम्मेवारी नेपाली सेनाको मात्र नभई मुलुकका सबै जनताको जिम्मेवारी हो भन्ने नीतिको मान्यता स्थापित गरिनेछ ।
- नेपाली सेनालाई संधिय लोकतान्त्रिक समावेशी र व्यवस्थित, व्यवसायिक स्वरूप प्रदान गरिनेछ ।
- प्रतिनिधि प्रति उत्तरदायी हुदै केन्द्रिय सरकारले नेपाली सेनाको नियन्त्रण गरी व्यवस्थित तरिकाले संचालन गरिनेछ ।
- शान्ति सुरक्षा सँग सम्बन्धित नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, राष्ट्रिय अनुसंधान विभाग लगायतका सुरक्षा निकायमा जनसंख्याको आधारमा समावेशी संरचना हुनेगरी पुर्ण व्यवस्थित गरिनेछ ।

(२८) राज्यको कर्तव्य : संवृद्धि र समतामुलक समाज सम्बन्धमा :

देशमा व्यापक उद्यमशिलता र लगानि प्रवृद्धन गर्न अनुकूल वातावरणको निर्माण गर्ने दायित्व सँग राज्यले शिक्षा, स्वास्थ्य, सेवा सबैका लागि खाद्यन्न, रोजगारी, श्रम अधिकार प्रत्याभुति गर्न युवा पुस्ताका लागि सुवर्ण भविष्य महिला लगायत सम्पूर्ण उत्पीडिनमा परी राज्यबाट पछाडी रहेका वर्ग तथा हजारौं वर्ष देखि सामाजिक, आर्थिक, साँस्कृतिक, धार्मिकउत्पीडनमा परि राज्यले पछाडी पारेका वर्ग तथा बालबालिका, बृद्ध-बृद्धा एवंम अपाङ्गहरूका लागि सामाजिक न्याय र सम्मान अधिकार सुनिश्चित गर्ने कर्तव्य नेपाल मानवतावादी पार्टीको हुनेछ । सहशताब्दीका लक्ष्यहरु जस्तै : शिक्षा, स्वास्थ्य, गरिबी निवारण लगायतका संयुक्त राष्ट्र संघले तय गरेको लक्ष्यहरूलाई पुरा गर्नु पनि नेपाल मानवतावादी पार्टीको दायित्व हुनेछ ।

(२९) शिक्षा सम्बन्धमा :

शिक्षालाई समय सपेक्ष, सर्वसुलभ र गुणस्तरीय बनाउन नेपाल मानवतावादी पार्टीको दायित्व हुनेछ । आधारभुत शिक्षा प्राप्त गर्न सबै नेपाली नागरिकको मौलिक हक हुनेछ । सरकारी र निजि क्षेत्रका शिक्षालय बीचको बढ्दो खाडलाई कम गर्ने राज्यले सरकारी क्षेत्रको स्तरमा बृद्धि गर्न ध्यान दिनेछ । भने निजिक्षेत्रलाई सामाजिक दायित्व बहन अनिवार्य गरिनेछ । राज्य र निजि क्षेत्रको सहभागितामा प्राविधिक र रोगगारीमुलक शिक्षाको विस्तार गरिनेछ । प्राथमिक तह देखि माध्यमिक तहसम्म मातृ भाषामा शिक्षा हाशिल गर्ने अवसर प्रदान गरिनेछ । कक्षा १ देखि कक्षा १२ सम्म सबै गरीब नेपालीका छात्र, छात्रा विद्यार्थीहरुलाई निःशुल्क अध्ययन गराउन जोड दिईनेछ । हजारौं वर्ष देखि जातको कारण समाजबाट वा राज्यबाट पिछ्छिडिएका वर्गहरुका छोराछोरीहरुलाई प्राविधिक शिक्षा सम्म निःशुल्क पठन पाठन गराउन पार्टीको दायित्व हुनेछ । विश्वविद्यालयको शैक्षिक स्तरलाई अन्तराष्ट्रिय क्षेत्रमा प्रतिस्पर्धी बनाउन जोड दिईनेछ । शिक्षक र प्राध्यापकको पेशगत सुरक्षा र प्रजिक स्वतन्त्रताको सुनिश्चितता गर्न पार्टीको कर्तव्य हुनेछ । सार्वजनिक विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तरमा बृद्धि गर्न विद्यमान शिक्षक छनौट, नियुक्त र व्यवस्थापन संयन्त्रहरुमा सुधार गरिनेछ । नेपालको सात वटै प्रदेशमा वा राज्यमा बहुमुखी विश्वविद्यालयहरु निमार्णगरिनेछ ।

(३०) स्वास्थ्य सम्बन्धमा :

देशका सबै नेपाली नागरिकलाई आधारभुत स्वास्थ्य सेवाको अवसर सृजना गर्नु पार्टीको दायित्व हुनेछ । न्युन आय भएका जनता खासगरी महिला, हजारौं वर्षदेखि समाजबाट बञ्चित पारिएका जाति, वर्ग, अपाङ्ग, वृद्ध-वृद्धा तथा बालबालिकाहरुलाई सैल्यकृया सम्म निःशुल्क व्यवस्था गर्न पार्टीको कर्तव्य हुनेछ । ग्रामिण र दुर्गम भेगका जनता, बालबालिका, महिला र असाहय गरिबले सहजै स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्न सक्ने गरी सरकारी अस्पतालको संचालन र गुणस्तरीय सेवा, सुविधा र स्वास्थ्य विमाको सुनिश्चित गर्न पार्टीको पुरा दायित्व हुनेछ । मातृ शिशु स्वास्थ्य सेवाका सम्बन्धमा पार्टीले आमा र नवजात शिशुको बाँच्न पाउने नैसर्गिक अधिकारलाई सुरक्षित गर्न शिशु स्याहार प्याकेज तीन महिना विदा र मासिक एक हजार रुपैया सुत्केरी भत्ताको व्यवस्था गर्न पार्टीको दायित्व हुनेछ । देशभित्रकै स्वास्थ्य क्षेत्रको जनशक्ति उत्पादन गरी स्वास्थ्य सेवा क्षेत्रको गुणस्तरीयमा प्रभावकारी अनुगमन गर्न पार्टीको कर्तव्य हुनेछ । देशभित्र नै सबै प्रकारका सथनीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन सबै सरकारी निजि एवम् गैरसरकारी क्षेत्रमा स्वास्थ्य क्षेत्रको लगानी बृद्धि गर्ने नीति लिइनेछ । एच.आई.भि.एड्सको बढ्दो प्रकोप रोकन पुर्व सतर्कता, रोकथाम र उपचारको व्यवस्था गर्न नेपाल मानवतावादी पार्टी ले विशेष ध्यान दिइनेछ । दुर्व्यसन रोकथाम गर्न, देहब्यापार, बलत्कारी, जवरजस्ती करणी र बालविवाहलाई पूर्ण नियन्त्रण गरिनेछ ।

(३१) खाद्य सुरक्षा सम्बन्धमा :

सबै नेपालीहरुलाई खाद्यन्नको उपलब्धता सुनिश्चित गर्नु, भोग, अनिकाल र कुपोषणबाट नागरिक जिवनको रक्षा गर्नु पार्टीको प्रथम कर्तव्य हुनेछ । खाद्यन्न उत्पादन र आपूर्तिको प्रभावकारी अनुगमन गरी भोक र कुपोषणका विरुद्ध विशेष कार्यक्रम द्वारा खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चित गर्न नेपाल मानवतावादी पार्टीको आधारभूत उद्देश्य हुनेछ ।

(३२) रोजगारी सम्बन्धी :

सबै नेपाली नागरिकहरुलाई रोजगारी प्रदान गर्नु नेपाल मानवतावादी पार्टीको आधारभूत उद्देश्य हुनेछ । व्यापक लगानी प्रवर्द्धनद्वारा उच्च आर्थिक वृद्धि गरी राज्यमा भएका सम्पूर्ण युवा युवतीहरुलाई योग्यता अनुरूप शिक्षा , स्वास्थ्य , प्रशासनिक , सेना सुरक्षा , कृषि, पर्यटन र जलस्रोत जस्ता क्षेत्रको तिब्र विकाशका पूर्वाधार निर्माण एवम रोजगार मुलक शिक्षा द्वारा सबैका लागि रोजगारीको सुनिश्चित गरी तिनिहरुको जीवन स्तर उठाउन पार्टीको कर्तव्य हुनेछ ।

(३३) गरिबी निवारणको राष्ट्रिय अभियान सम्बन्धमा :

दुर्गम भौगोलिक क्षेत्र, ग्रामिण सहरी क्षेत्रमा समेत गरिबी, बेरोजगारी र अवसर नपाएका पछाडी परेका नेपाली जनताका निम्ति आय आर्जन र रोजगारी, शिक्षा, स्वास्थ्य, तालिम र आवासको राष्ट्रिय अभियानद्वारा निश्चित समय अवधिभित्र गरिबी निवारण गर्नु नेपाल मानवतावादी पार्टीको कर्तव्य हुनेछ । लघु कर्जाको माध्यमबाट गरिबी निवारण पुगेको योगदानलाई ध्यानमा राख्दै लघु कर्जा कार्यक्रमलाई देशभर विस्तार गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

(३४) स्वतन्त्र प्रेस र संचारकर्मिहरुको सुरक्षा सम्बन्धमा :

विचार तथा अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रता, प्रेस स्वतन्त्रता र सूचनाको हकको प्रत्याभुति सुनिश्चित गरिनेछ । मर्यादित, जिम्मेवार र स्वतन्त्र व्यवसायिक पत्रकारिताको प्रवर्द्धन, संचार माध्यमहरुमा संचारकर्मिहरुको पेशागत एवम व्यवसायिक विकासको सुनिश्चितता र श्रमजिवी पत्रकारहरुको संरक्षण तथा विकास गरिनेछ । सरकारी संचार माध्यमहरुलाई निष्पक्ष र स्वतन्त्रता गरिनेछ ।

(३५) श्रमिक, मजदुर अधिकारको रक्षा र सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धमा :

श्रमजिवि नेपाली जनतालाई आधारभूत श्रम अधिकार मर्यादित रोजगारी, सामाजिक सुरक्षा र न्यायको प्रत्याभुति गर्न पार्टीको कर्तव्य हुनेछ । श्रमिकहरुको हित संरक्षणका लागि सामाजिक संवाद र सामुहिक सौदावाजीको प्रकृत्यालाई प्रोत्साहित गरिनेछ । असंगठित क्षेत्रमा कार्यरत कृषि श्रमिक

मजदुर लगायत अन्य श्रमजिविहरुको अधिकार सुरक्षा तथा अभिलेख राख्ने व्यवस्था मिलाईदिनेछ ।
नेपाल मानवतावादी पार्टी मुलुकले गरेको अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धता अनुरूप प्रमुख श्रम मापदण्ड
(Core Labour Standard (ilo) लाई जोडदार समर्थन गर्नेछ ।

(३६) युवा पुस्ताको भविष्य सुनिश्चित सम्बन्धमा :

नेपालको राजनीतिक परिवर्तनमा युवा पुस्ताको बलिदानिपूर्ण भुमिकाको नेपाल मानवतावादी पार्टी उच्च कदर गर्दछ । नेपालको नव निर्माणमा युवाको सिर्जनात्मक उर्जालाई अधिकतम उपयोग गर्न शिक्षाको पहुचलाई सर्वसुलभ र गुणस्तरीय बनाउन राज्यले उच्च प्राथमिकता दिईनेछ । सिपमुलक शिक्षा मार्फत युवालाई रोजगारीको अवसरलाई विस्तार गरिनेछ । युवाहरुका बीच खेलकुद, कला र मनोरञ्जनको पहुँच बढाउन आवश्यक नीति र कार्यक्रम तर्जुमा गर्न जोड दिईनेछ । समकालिन विश्व विज्ञान र प्रविधि शक्तिको असमान वितरण विभेदतर्फ उन्मुख छ । त्यसैले युवा पुस्तालाई ज्ञान र प्रविधि शक्ति युक्त बनाएर सुरक्षित भविष्यको सुनिश्चित गर्नु पार्टीको पूर्ण कर्तव्य हुनेछ ।

(३७) भु.पु.सैनिक, सेवा निवृत्त प्रहरी र कर्मचारी सम्बन्धमा :

नेपाल मानवतावादी पार्टीले भुतपुर्व सैनिक एवम सेवा निवृत्त प्रहरी र कर्मचारीहरुको अनुभव, सिप, कला, तालिम एवम क्षमतालाई देश र समाजको हितमा प्रयोग गर्नेछ । यसका निम्ति सबैलाई आर्थिक दृष्टिले सक्रिय बनाउदै उत्पादनसिल कार्यमा सम्मान ढङ्गले संलग्न गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

(३८) ज्येष्ठ नागरिकको सुरक्षा सम्बन्धमा :

ज्येष्ठ नागरिकको हेरचाह र सामाजिक सुरक्षाको उचित व्यवस्था गर्नु र जिविकोपार्जन गर्न विशेष योजना तर्जुमा गर्न पार्टीको दायित्व हुनेछ ।

(३९) तेस्रो लिङ्गी सम्बन्धमा :

तेस्रो लिङ्गीको पहिचान गरी तिनीहरुको समान अधिकार सुनिश्चित गरिनेछ ।

(४०) दण्ड रुपान्तरण र दण्ड पिडितको पुनर्स्थापना सम्बन्धमा :

कानुनको शासन मार्फत दण्डहिक्ताको अन्त्य गरी शान्ति सुरक्षाको स्थिती सृजना गर्नु पार्टीको मुख्य कर्तव्य हुनेछ । विगतको हिंसात्मक द्वन्दका क्रममा धनजनको क्षती व्यहोरेका सबै नागरिकको पुनर्स्थापना, क्षतिपुर्ति र सामाजिक सुरक्षा दिनु पार्टीको कर्तव्य हुनेछ । आ-आफ्नो सम्पत्तिबाट

वेदखल भएकाहरुको सम्पति मुल्याङ्कन गरी फिर्ता गर्ने वा नगर्ने नेपाल मानवतावादी पार्टीको दायित्व हुनेछ ।

(४१) खेलकुद विकास सम्बन्धमा :

खेलकुदको विकास र व्यवसायिकरणलाई नेपाल मानवतावादी पार्टीले उच्च प्राथमिकता दिइनेछ । खेलकुदको विकास संरचनालाई स्थानिय तहसम्म विस्तारित गर्दै विशिष्टिकरण मार्फत अन्तराष्ट्रिय स्तरसम्म राष्ट्रको पहिचानलाई विकसित गर्न नेपाल मानवतावादी पार्टीले ध्यान दिने छ ।

(४२) साहित्य र कला सम्बन्धमा :

मुलुकको संघिय लोकतान्त्रिक रुपान्तरणका लागि साहित्य, कला र संगितको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । त्यसैले यो क्षेत्रका सम्बन्धित कलाकारकर्महरुको सृजनात्मक योगदानको नेपाल मानवतावादी पार्टीले हार्दिक सराहना प्रदान गर्दछ । नयाँ राज्य प्रणालीका नयाँ साँस्कृतिक विकासमा साहित्य, कला र संगितको विकासलाई उच्च प्राथमिकता दिदै साहित्य कलाकर्महरुको भूमिका तथा सृजनसिलतालाई प्रोत्साहित गर्न नेपाल मानवतावादी पार्टीको कर्तव्य हुनेछ ।

(४३) आदिवासी - जनजाती, उत्पिडीत जाती, मुस्लिम, ख्रिष्टियन, मधेसी र महिला सम्बन्धमा :

आदिवासी-जनजाती, उत्पिडीत जाती, मुस्लिम, ख्रिष्टियन, मधेसी समुदायलाई राज्यका सबै अङ्गहरुमा पूर्णसमानुपातिक समावेशी प्रतिनिधित्व प्रतिनिधित्व तथा आर्थिक, सामाजिक, भाषिक, साँस्कृतिक, धार्मिक र राजनीतिक अधिकारको सुनिश्चित गर्न कुसंस्कारको अन्त्य गरी राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक र साँस्कृतिकमा सम्मान सहभागीता र सम्बृद्धिको राष्ट्र अभियान संचालन गर्न पार्टीको प्राथमिक कर्तव्य हुनेछ । राउटे, राजी, कुसुण्डा, कुशबादिया, यालमो, राना थारु कठरीया थारु लगायतका लोपोन्मुख जातीहरुको तथा हजारौं वर्ष देखि समाजिक बहिस्कारमा परेका वर्गहरुको संरक्षण र सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्नु नेपाल मानवतावादी पार्टीको दायित्व हुनेछ । त्यसै गरी चेपाङ्ग लगायत सुदुरपश्चिमका अन्य पिछ्छिडिएका जाती तथा वर्गहरुको सुरक्षालाई नेपाल मानवतावादी पार्टीले प्राथमिकता दिनेछ ।

(४४) महिला अधिकार सुनिश्चित, सशक्तिकरण र सुरक्षा सम्बन्धमा :

देशको कुल जनसंख्याको आधाभन्दा बढि हिस्सा ओगटेको महिला हुन । त्यसैले महिलाहरुको राजनीतिक सामाजिक, साँकृतिक, आर्थिक र प्रशासनिक नीति निर्माण तहमा समावेशी सम्मान प्रतिनिधित्वको सुनिश्चित गरिनेछ । महिला विरुद्धको भेदभावका सम्पूर्ण कानुनहरुको अन्त्य गरिनेछ,

। महिला तथा बालबालिका विरुद्ध हुने सबै खाले हिंसाको अन्त्य गरिने छ । हरेक महिलालाई सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्यको हकलाई सुनिश्चित गर्न तथा अवधिक रुपमा हरेक नेपाली महिलाको प्रजनन स्वास्थ्य निशुल्क परिक्षण गर्न अभियान चलाई महिलाहरुको अधिकार सुरक्षित गर्न नेपाल मानवतावादी पार्टीको प्रमुख कर्तव्य हुनेछ ।

(४५) जातव्यवस्था र भेदभावको अन्त्य सम्बन्धमा :

जातीय रुपमा उत्पिडनमा परेका समुदाय प्रतिका सामाजिक जातव्यवस्था भेदभाव र छुवाछुतलाई अन्त्य गर्न नेपाल मानवतावादी पार्टीको विशेष कर्तव्य हुनेछ । त्यसका लागि ऐतिहासिक कुराहरुको खोज तलास गरी तिनीहरुको सामाजिक मुल्य मान्यता र राज्यको पहुचमा पुर्‍याउन पार्टीको कर्तव्य हुनेछ । त्यसका लागि तिनीहरुलाई सामाजिक, सांस्कृतिक, आर्थिक, प्रशासनिक, शैक्षिक, धार्मिक क्षेत्रमा बढि भन्दा बढि समावेशी गराई यो वर्गलाई राज्यको मुलधारमा ल्याउन नेपाल मानवतावादी पार्टीको पुर्ण कर्तव्य हुनेछ । हजारौं वर्षसम्म मानविय सम्मान नपाई एक घृणित अवहेलित भएकाले ति वर्गहरुलाई राष्ट्र सरकारबाट मुहब्जा दिलाइ जात व्यवस्थाको अन्त्य गरिने छ ।

(४६) बालिप्रथा, कमैयाप्रथा, देउकीप्रथा, भुमाप्रथा र देहव्यापारप्रथाको अन्त्य सम्बन्धमा :

नेपालमा बालिप्रथा, कमैयाप्रथा, देउकीप्रथा र देहव्यापारप्रथाको अन्त्य गर्न तिनिहरुको परिवार संख्या हेरी तिनिहरुलाई खान पुग्ने जमिन ,पानी सिचाई , ऋण मुक्त र दुई कोठे भवन निर्माण गर्न नेपाल मानवतावादी पार्टीको कर्तव्य हुनेछ । पुनस्चसस्ता प्रकृया दोहराउने माथी कडाभन्दा कडा कारवाही गरिनेछ।

(४७) बालबालिकाको पहिचान र पोषण सम्बन्धमा :

कुपोषण रअपर्याप्त स्वास्थ्य सुविधा कारणबाट हुने अकाल मृत्युबाट बालबालिकाको जिवन रक्ष गर्न पार्टीको मुख्य दायित्व हुनेछ । बालबालिकालाई आफ्नो पहिचान र नामको हक हुनेछ । साथै बालबालिकालाई उचित पालन पोषण, शिक्षा, आधारभुत स्वास्थ्य र सामाजिक सुरक्षा एवम् बालबालिका माथिको हिंसा र शोषण विरुद्धको हक सहित बाल अधिकारको व्यवस्थापन गर्न नेपाल मानवतावादी पार्टीको कर्तव्य हुने छ ।

(४८) अपाङ्गहरुको सम्मान प्रतिनिधित्व सम्बन्धमा :

मुलुकको जनसंख्यामा उल्लेखित संख्यामा रहेका अपाङ्गहरुलाई राज्यको संरचनामा सम्मान सहभागिता र प्रतिनिधित्वको अधिकार हुनेछ । सर्वजनिक स्थललाई अपाङ्ग मैत्रि बनाउँदै शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगारीको सुनिश्चित गरी सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभुति गराईने छ ।

(४९) वातावरणको संरक्षण र व्यवस्थापन सम्बन्धमा :

राज्यले पानी, वायु, भूमि, ध्वनि तथा अन्तरिक्षलाई प्रदूषणबाट मुक्त गर्ने प्रयत्नका साथै प्राकृतिक वातावरणको संरक्षणको संरक्षण, दिगो उपयोग र सहि व्यवस्थापन गरिने छ । तराईको माटोको उर्वराताको रक्षा, बाढी नियन्त्रण र भूस्खलन नियन्त्रण गर्नेर चुरे महाभारत श्रृङ्खलामा मिसिएका वन जंगल, माटो र जलको पनि प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्नु पार्टीको कर्तव्य हुनेछ ।

(५०) व्यवस्थित बसोबास र खाने पानीको व्यवस्थापन सम्बन्धमा :

नेपालका सम्पूर्ण नेपाली नागरिकलाई व्यवस्थित सहरीकरण र व्यवस्थित बसोबास गराई सम्पूर्ण जनतामा शुद्ध खानेपानीको व्यवस्थापन गर्नु नेपाल मानवतावादी पार्टीको महत्वपूर्ण लक्ष्य तथा भूमिका हुनेछ । काठमाण्डौ उपत्यकाको खानेपानी समस्या समाधान गर्न मेलम्ची खानेपानी योजनालाई व्यवस्थित तथा कार्यान्वयन गर्न उच्च प्राथमिकता दिइनेछ । काठमाण्डौ महानगर लगायत नेपाल अधिराज्यको विभिन्न बस्ती सहर र टोलहरुमा खानेपानी व्यवस्थापन गरी बजारको व्यवस्थाको विकासलाई उच्च प्राथमिकता दिईने छ ।